

De videocamera als motor voor dramatische expressie

Luc Vercammen

Het maken van een video-opstel is een actieve en ervaringsgerichte werkvorm waarbij een heel scala van doelstellingen bereikt kan worden. Naar aanleiding van een concreet project wil ik in dit artikel de mogelijkheden van het video-opstel bespreken. Twee jaar geleden ging ik in op een aanbod van een buurthuis om met een autochtone 4ASO-klas een videobrief te ontwerpen gericht aan een allochtone 4TSO-klas.

HET BELANG VAN DE OPBOUW

De synopsis van het video-opstel werd aangereikt door het buurthuis: zij zochten een autochtone groep leerlingen die in een video-opstel een beeld wilden schetsen van hun cultuur. Met dit gegeven togen we aan het werk. De klasgroep van een 20-tal leerlingen werd verdeeld in kleine groepjes en elk groepje sprokkelde ideeën voor het scenario. In een open klasgesprek werden alle ideeën verzameld en kritisch gewogen. Op het einde van de les hadden we een ruw scenario klaar. De eerste fase kan creatief en speels verlopen, de tweede fase vraagt meer ernst en doorzicht.

Voor de volgende les werd de ruwe lijn voor de leerlingen op papier gezet en nu moesten de antwoorden op de kernvragen gezocht worden: welke boodschap willen we precies overbrengen? welke verhaaldraad wordt er gevolgd? welke ideeën worden overboord gegooid, welke ideeën wor-

den weerhouden? wat kan er verteld worden in een bestek van vijftien tot twintig minuten? hoe zullen we het video-opstel openen? hoe rondend we het beeld van onze cultuur af? En vooral, vooral de grote hamvraag: waaruit bestaat eigenlijk onze culturele identiteit?

Hier merk je duidelijk waarom deze werkvorm een video-opstel heet: bij het werken aan een scenario doorloop je exact dezelfde fasen als bij het normale schrijfproces. Schrijven verloopt immers ook cyclisch: een ideeënhoos, een hoofdvraag formuleren, ondersteunende stellingen ontwerpen, schrijven, nalezen, herschrijven... Net als bij de verhandeling ligt de klemtoon op de opbouw, de rode draad. Dit idee had ik er bij de leerlingen blijkbaar zo ingehamerd dat ze op de opnamedag een kluwen wol bij zich hadden die letterlijk de rode draad vormde tussen de verschillende scènes. Een leuk gevolg was dat bij de pauze de hele school wist waar wij mee bezig waren, want in het schoolgebouw hingen er onder-tussen al aardig wat rode draden.

EEN STUKJE FILMOPVOEDING

Een filmbeeld is de wijze waarop een bepaald object in beeld wordt gebracht. Het gaat hier over de afstand tussen camera en object (van panoramazicht naar close-up), cameraperspectief, camerabeweging, belichting, kleuren, enz. Als je wil filmen, dien je ook te beseffen dat de volledige kosmos ingevuld moet worden: setting, achtergrond, attributen, enz. Bij een video-opstel ben je dus ook bezig met filmopvoeding. Je moet de leerlingen eerst leren kijken vooraleer je ze kan laten filmen. Leerlingen ontdekken hoe subjectief de camera wel is. Zodra het scenario klaar is, gaat de aandacht naar de beeldvorming, de kadrering, de keuze van de locaties.

Terug naar het project. Eens het scenario min of meer vast lag, werden nieuwe groepjes samengesteld. Twee leerlingen namen de rol van regisseur-coördinator op zich, zij waren verantwoordelijk voor het geheel, de 'rode' draad. Verder werd rond elke scène een groepje gevormd dat de scène volledig moest uitwerken: dialoog uitschrijven en eventueel inoefenen, locatie bepalen en muziek kiezen. Dit groepswerk werd als huiswerk opgegeven. Eigenlijk trok ik me op dat moment als leerkracht terug op de achtergrond en werd cameraman, uitvoerder. Voor de leerlingen was dit alles een heel creatief proces: met een minimale opgave moesten zij een film ontwerpen. Een provocatieve opgave dus (zie het artikel van Moons in deze *Vonk*). Omdat de film draaide rond hun eigen leefwereld, hun cultuur, was het ook een heel analytisch en kritisch proces.

En hoe zag het scenario er dan uit? We kozen er uiteindelijk voor om de school voor te stellen: we vertrokken bij de schoolpoort en maakten met de camera een wandeling met commentaar doorheen onze school. Onderweg vertelden een aantal leerlingen

waarom zij graag (echt waar hoor!!) naar school kwamen, wat hun studierichting inhield, wat zij 's avonds zoal deden en welke dingen zij belangrijk vonden.

THE MEDIUM IS THE MESSAGE

In dit kader wil ik deze stelregel van McLuhan als volgt vertalen: het medium, de videocamera werkt ongelooflijk als motor van dramatische expressie. Wat hierboven zo ordelijk lijkt, verliep in de praktijk heel wat chaotischer. De scenariolijn lag wel min of meer vast, maar het concrete voorbereidingswerk lag in handen van de groepjes: zij waren verantwoordelijk voor hun draaiboek. De tijd ontbrak om deze fase met elk groepje te evalueren zodat ik eigenlijk met klamme handen en een kloppend hart aan de opnamedag begon.

Bij het overlopen van de verschillende scènes bleek mijn vrees gegrond: de kwaliteit van het voorbereidingswerk was wel erg wisselvallig. Maar toen begon de motor te draaien. Met twee video-8-camera's in de aanslag werd het video-opstel 'geschreven'. Voor die camera's werden stille leerlingen vlotte, expressieve praters, niet voorbereide delen werden al improviserend aan elkaar gelijmd en nieuwe ideeën werden ter plekke vastgelegd. De camera had als effect dat leerlingen heel geconcentreerd konden werken en de ambitie om er 'iets' van te maken nam enkel maar toe.

De grote didactische troef is de mogelijkheid om onmiddellijk te laten evalueren. Tijdens de opnames kan je de film laten volgen op een monitor of vlak na de opnames kan de scène bekeken worden. Door deze directe visuele en auditieve feedback sturen de leerlingen zelf het dramatisch proces. Ze hoeven de commentaar van de leerkracht Nederlands niet te aanvaarden, ze zien en

horen het zelf wel, ze worden zelf kritische, professionele waarnemers (leren kijken, leren luisteren!). Dat dit alles een oefening in mondelinge taalvaardigheden is, staat buiten kijf. Leerlingen oefenen hun mondigheid, de articulatie moet op punt staan, en de expressiviteit (de toon) ontstaat door de improvisatie.

DE VIDEOBRIEF

Het boeiende van dit project was dat het ging om een videobrief. De leerlingen wisten dat hun filmpje door andere leerlingen bekeken zou worden en dit werkte motiverend. Zo nam een groepje van de klas het initiatief om met een eigen camera een stukje te maken over hun huis en hun slaapkamer.

De voorbereiding nam drie lesuren in beslag. De leerlingen maakten twee huistaken en oefenden hun scène in buiten de lesuren. Voor de opnames werden de leerlingen drie lesuren na elkaar vrijgeroosterd. Toch hadden ze sterk het gevoel dat ze twee weken geen les Nederlands hadden gekregen. De leerlingen hadden veel aandacht voor het product: ze wilden absoluut die videobrief rond krijgen. Zonder dat ze het zelf beseften, lag de klemtoon echter volledig op het proces: het schrijfproces (de rode draad), het beeldvormingsproces, en zeker niet te vergeten het samenwerkingsproces.

kelijk 40.000 tot 60.000 BEF kosten. Bij ons werd het filmmateriaal bewerkt op een montagetafel. We konden knippen en plakken, er werd muziek op gezet en wat gespeeld met speciale effecten. Voor de leerlingen is dit niet zonder belang: zij zijn immers heel verwend wat beeldkwaliteit betreft. Dit montagewerk valt m.i. wat buiten het opzet van de lessen Nederlands.

Uiteindelijk schreef ik met een groep van 22 ASO-leerlingen twee videobrieven. Na elke 'brief' togen de leerlingen van de TSO-school aan het werk om hun antwoord op een videoband vast te leggen. Het interculturele aspect van dit project beperkte zich tot de videopost. Plannen om een ontmoeting op te zetten tussen de twee klassen bleven in de lade.

Met het video-opstel kan je alle kanten uit. Deze didactiek kan je bijvoorbeeld hanteren bij projectdagen waarbij je in een werkgroep het thema verwerkt door er een reportage over te maken. Aan een zesde jaar gaf ik ooit de opdracht om een afscheidsbrief voor hun leerkrachten te verfilmen. Het blijft boeiend en uitdagend. Ik hoop dat ik met deze bijdrage de drempel om te werken met een videocamera op geen enkele wijze verhoogd heb. Nogmaals: de camera werkt direct, stimuleert en geeft vrijwel altijd resultaat. De videocamera is in mijn ogen dus een zinvol didactisch hulpmiddel.

*Luc Vercammen
J. Charlottestraat 11
2550 Kontich*

SLOTBEDENKINGEN

De videobrief heeft natuurlijk een technische drempel: je moet kunnen beschikken over een degelijke 8-mm-camera, je werkt dus met vrij duur materiaal. Het is beslist zinvol om leerlingen zelf te laten filmen, maar de vraag is of dat kan met toestellen die mak-